

Arkeologisk schaktningsövervakning

SLAGGATAN

vid schaktning för optokabel genom stadslager L2001:4288 i
Falun stad och kommun, Dalarnas län
2022

Arkivrapport dnr 39/22

Lee Widegren Lundin

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY
Fastighetskartan: © Lantmäteriet.

Dalarnas museum, Falun, 2022

Sammanfattning

Mellan juli och september genomförde Dalarnas museum arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på flera adresser inom kvarter Herrhyttan utmed Slaggatan. Anledningen till schaktningen var att fastigheterna skulle anslutas till fibernätet. Schakten var grunda upp till 0,3 meter djupa och innehöll främst jordmassor blandat med grus, småsten och slaggkross. Möjliga grundstenar i form av gjutna slaggblock och ett stenblock påträffades i botten av två schakt. Schakt som skulle schaktningsövervakas av arkeolog grävdes i Slaggatan utan arkeologisk medverkan och har därför inte dokumenterats.

Inledning

Dalarnas museum genomförde mellan juli och september en arkeologisk schaktningsövervakning i kvarter Herrhyttan på Slaggatan 47–63 (ojämna nummer) och i Slaggatan. Anledningen var att Falu Energi & Vatten AB skulle schakta för anslutning av fiber till hushåll på Slaggatan (figur 1–2, bilaga 1). Uppdraget omfattades av länsstyrelsens generella beslut (431-21334-2021) för schaktningsövervakningar åt Falu Energi & Vatten AB vid ingrepp i Falu stadslager L2001:4288. Delar av schakten låg även i utkanten av hyttområde L2001:4285. Kvarteret Herrhyttan har fått sitt namn från Faluns sista kopparhytta som lades ned och revs under andra halvan av 1800-talet.

Syfte

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera del av fornlämningen Falu stadslager.

Metod

Schakten på tomterna grävdes för hand och i ett fall med grävmaskin. I gatan grävdes schakt med grävmaskin. När schakten var grävda dokumenterade en arkeolog schakten genom att beskriva dess innehåll i text samt mäta in schakt med RTK eller rita in manuellt på utskrivna plan. Några schakt fotograferades.

Genomförande

Under sommaren skulle privatpersoner gräva i tomterna på egen hand eller med hjälp av entreprenör. I oktober skulle Falu Energi & Vatten AB:s entreprenör schakta i gatan. Samtliga schakt i trottoaren, gatan och på tomterna skulle schaktningsövervakas av en arkeolog. Falu Energi & Vatten AB informerade privatpersoner att de skulle kontakta Dalarnas museum när de skulle gräva på tomterna och Falu Energi & Vatten AB skulle även stå kostnaderna för arkeologiska arbetet som berörde schakten på tomterna. Schakten på tomterna dokumenterades när de grävts innan något material återfyllts. Sista fältbesöket gjordes 9 september. Vid kontakt

med Falu Energi & Vatten AB 18 oktober fick Dalarnas museum kännedom om att arbetet i gatan och trottoar redan hade utförts utan att någon arkeolog på museet kontaktats om att schaktningsarbetet startat. Schaktningsarbetet hade utförts av deras entreprenör utan antikvarisk medverkan varför dessa schakt inte är dokumenterade. Inget fältbesök gjordes eftersom schakten redan var igenfyllda. Av figur 3 i bilaga 1 framgår vilka schakt som dokumenterats och var det hade grävts utan arkeologisk medverkan/dokumentation.

Resultat

Sex schakt som grävdes på tomterna dokumenterades. Samtliga schakt grävdes från tomtgräns vid trottoaren till huskropp.

Schakt 1 (Slaggatan 55) var handgrävt med spade. Schaktets dimensioner var cirka 0,3–0,4 meter djupt, 0,3 meter brett och 2 meter långt. Schaktet innehöll endast omrörda bruna jordmassor med inslag av slagg.

Schakt 2 (Slaggatan 53) var handgrävt med spade. Schaktets dimensioner var 0,3–0,4 meter djupt, 0,3 meter brett och 24,5 meter långt. I schaktets botten framkom mitt i schaktet toppen av två gjutna slaggstenar, **A1** (foto 1 bilaga 2). Schaktet innehöll överst 0,1–0,2 meter med grästorv som växte på omrörd brun jord med inslag av kol, det skiktet var torrare och gråare mot botten. Därunder fanns 0,15 meter grått grus främst väst om A1 och 0,05 meter rostbrunt grus öst om A1. Under det grå gruset fanns ett cirka 0,05 meter tunt skikt med kisbränder som syntes i båda schaktväggarna inom en sträcka 1,8 meter väst från A1. Underst fanns 0,1 meter brun jord med inslag av slagg som syntes i hela schaktet, men tydligast öst om A1.

Schakt 3 (Slaggatan 57) var handgrävt med spade (foto 2 bilaga 2). Schaktets dimensioner var 0,2 meter brett, cirka 0,3 meter djupt och 10 meter långt. Cirka sex meter in från tomtgränsen fanns ett stenblock, **A2**, cirka 0,5 meter stor, 0,15–0,2 meter under markytan i botten av schaktet. Schaktet innehöll annars grus och jordblandad slaggutfyllnad med inslag av tegelkross. Ett skikt med gulmull förekom intill svängen mot huset. Ovanpå skiktet mer ren jord. Endast singelgrus 0,3 meter närmast husgrunden.

Schakt 4 (Slaggatan 51) var handgrävt med spade. Schaktets dimensioner var 0,3 meter djupt, 0,25 meter brett och 2 meter långt. Schaktet innehöll endast bruna jordmassor med inslag av slaggkross och små tegelfragment.

Schakt 5 (Slaggatan 47) var maskingrävt. Schaktets dimensioner var 0,35–0,4 meter djupt, 0,35 meter brett och 20 meter långt. Det innehöll matjord och grus. 0–9 meter från nordöst syntes beige lera i botten och ställvis anades ett grått sand- och gruslager strax under schaktbotten.

Schakt 6 (Slaggatan 63) var handgrävt med spade. Schaktets dimensioner var 0,3 meter djupt, 0,25 meter brett och 5,7 meter långt. Fyllningen bestod endast av omrörda massor av jord, sand, grus och småsten med inslag av enstaka slaggkross.

Slutsatser och utvärdering

Slaggblocken A1 och stenblocket A2 skulle kunna utgöra grundstenar för tidigare byggnader. Ingen naturlig mark påträffades. Troligen finns omfattande slagglager och eventuellt äldre lämningar längre ned i marken.

Gällande schakt på Slaggatan 49, 59 och 61 blev Dalarnas museum ej kontaktade för dokumentation. Falu Energi & Vatten AB hade inte heller mätt in grävda schakt på dessa tomter i oktober. Om det har grävts på dessa tomter inom ramen för detta arbetsföretag är skrivande stund okänd.

Inga ytterligare arkeologiska åtgärder bedöms nödvändiga inom det aktuella arbetsföretaget. Framtida ingrepp i området, särskilt på djupet, bör ske med arkeologisk medverkan.

Referenser

KMR, Kulturmiljöregistret, <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-4121-2022 inom 431-21334-2021
Fornreg, uppdragsnummer:	202200193
Socken:	Falu stad
Fornreg, lämningsnummer:	L2001:4288, L2001:4285
Fastighet:	Herrhyttan 6 m.fl., Falun 7:5 (1)
Koordinater, mitten:	N 6719971
(SWEREF99 TM)	E 534040
Höjd (RH 2000):	Ca 116,8 – 119,2 m.ö.h.
Inmätning:	RTK och manuell inmätning
Utförandetid:	2022-07-06 – 2022-09-09
Undersökt yta:	22 kvadratmeter
DM projektnummer:	674
DM diarienummer:	39/22
DM foto accessionsnr:	DM ARK674
Arkeologisk personal:	Lee Widegren Lundin Greger Bennström
Projektansvarig:	Lee Widegren Lundin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Bilagor

1. Kartor/planer
2. Foton

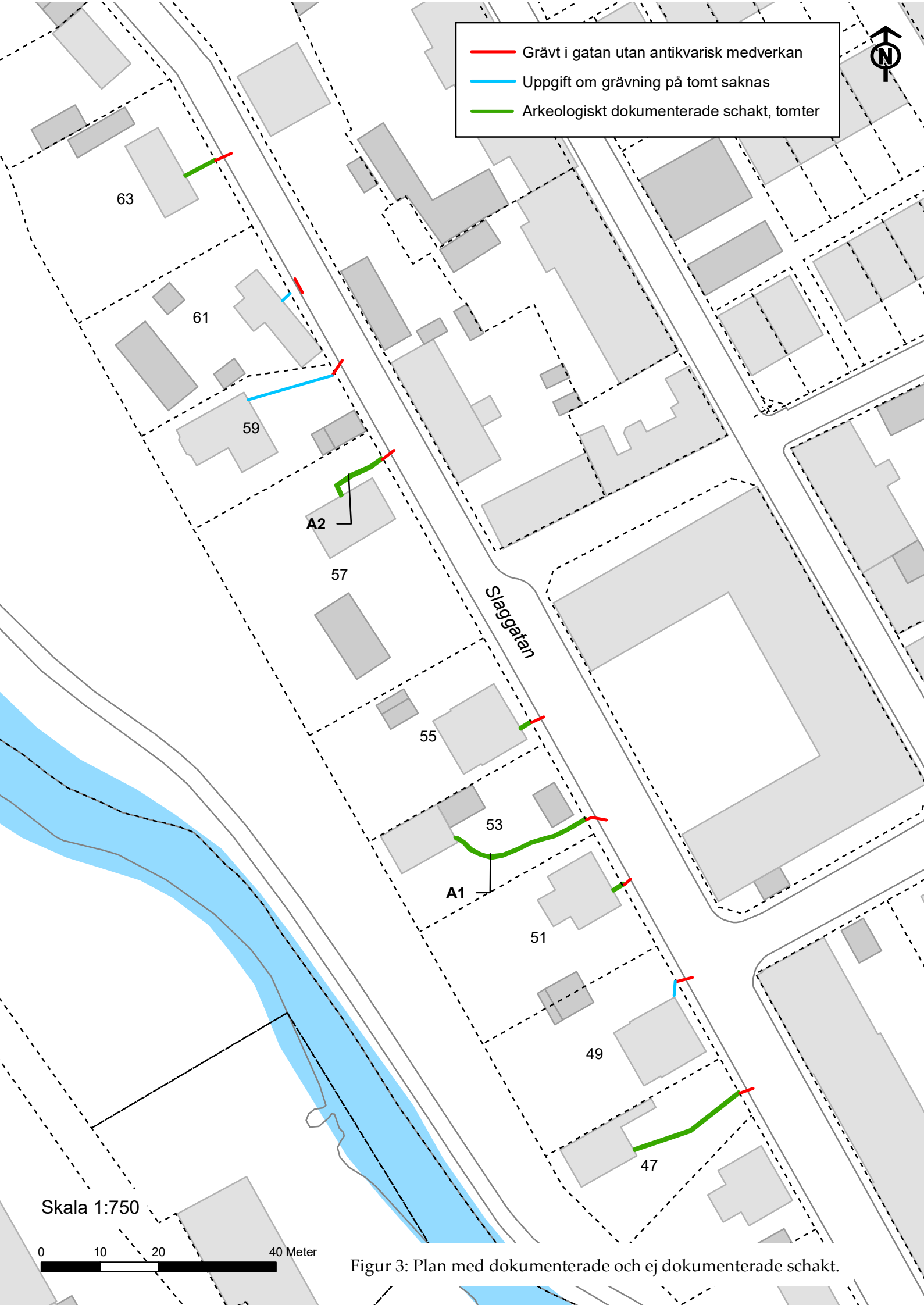
Bilaga 1 Kartor

Figur 1: Karta över Dalarna. Falun markerat med röd prick.

Figur 2: Karta över Falu stadslager (blått) och Östanfors (grönt). Undersökningsplatsen markerad med svart ellips.

Figur 3: Plan med dokumenterade och ej dokumenterade schakt.

Bilaga 2 Foton

Foto 1: Gjutna slaggstenar i botten av schakt 2 från SSÖ. Foto: Lee Widegren Lundin.

Foto 2: Schakt 2 från SV. Exempel på fyllning i schakten med sten- och grusblandad jord med mindre inslag av slaggkross. Mitt i schaktet anades en möjlig grundsten, A2, i botten. Foto: Lee Widegren Lundin.